

„Nie jesteśmy cwaniakami na brytyjskim socjalu”*. Brexit a zabezpieczenie społeczne Polaków w Zjednoczonym Królestwie na przykładzie zabezpieczenia od bezrobocia

PAWEŁ KALETA

nr ORCID: 0000-0002-1851-3889

Parlament Europejski

STRESZCZENIE: *Celem opracowania jest syntetyczne przedstawienie obecnego stanu brytyjskiego systemu zabezpieczenia społecznego w kontekście Brexitu i jego konsekwencji dla Polaków przebywających w Wielkiej Brytanii na przykładzie zabezpieczenia od bezrobocia. Prawa, z których korzystają Polacy, nie posiadają statusu „praw nabytych” w rozumieniu prawa międzynarodowego i dlatego są przedmiotem negocjacji w ramach Brexitu. Brak porozumienia między Wielką Brytanią a Unią Europejską w zakresie zabezpieczenia społecznego będzie miał negatywne konsekwencje dla Polaków przebywających na Wyspach Brytyjskich.*

SŁOWA KLUCZOWE: *Brexit, prawa socjalne, zabezpieczenie społeczne, bezrobocie*

Uwagi wprowadzające

Opracowanie odnosi się do uprawnień socjalnych Polaków w Zjednoczonym Królestwie w kontekście Brexitu. Ponieważ przedstawiono już projekt porozumienia w sprawie wystąpienia Zjednoczonego Królestwa z Unii, można podjąć próbę szerszej oceny tej perspektywy. W tekście dokonano próby oceny wpływu Brexitu na konkretne ryzyko społeczne, które mogłoby posłużyć jako ilustracja ogólniejszych tendencji.

Przykładem wybranym na potrzeby niniejszego opracowania jest zabezpieczenie od bez-

robocia¹, które byłoby obecnie dla Polaków w Zjednoczonym Królestwie najważniejsze, także w kontekście Brexitu. Przyjęcie takiego założenia może zaskakiwać, ponieważ brytyjski rynek pracy wydaje się być w bardzo dobrej sytuacji (stopa bezrobocia w pierwszej połowie 2018 r. kształtuje się na poziomie poniżej 4,5%), od wielu lat wchłaniając znaczną liczbę polskich obywateli. Jednak widoczne są już symptomy wchodzenia brytyjskiej gospodarki w kolejną, spadkową fazę cyklu koniunkturalnego, które również należy wziąć pod uwagę, a które potwierdzałyby trafność przyjętego podejsia².

* <https://kobieta.onet.pl/zdrowie/psychologia/nie-jestesmy-cwaniakami-na-brytyjskim-socjalu-polskie-rodziny-w-uk/d9r2d07>, pobrano 21.04.2017.

¹ Por. G. Uścińska, *Ryzyko jako przesłanka ochrony w systemie zabezpieczenia społecznego*, „Polityka Społeczna” 2013, nr 11–12, s. 3 i nast.; I. Jędrasik-Jankowska, *Pojęcia i konstrukcje prawne ubezpieczenia społecznego*, wyd. 6, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2014, s. 67. Z nowszych brytyjskich opracowań, które podkreślają wagę tendencji w zakresie zjawiska bezrobocia dla całego społeczeństwa oraz sposobów ochrony przed nim dla całości systemu zabezpieczenia społecznego, można wskazać J. Bartholomew, *The Welfare of Nations*, Biteback Publishing, London 2015, s. 17 i nast.

² Por. np. <http://www.polishexpress.co.uk/rekordowo-wysoka-liczba-zatrudnionych-w-uk-bezrobocie-spadlo-donajmizszego-poziomu-od>, pobrano 24.01.2018; <http://www.polishexpress.co.uk/liczba-bezrobotych-w-uk-rosnie-najszybciej-od-pieciu-lat>, pobrano 21.02.2018.

W analizie zabezpieczenia od bezrobocia należy brać pod uwagę wymiar nie tylko polityczny, ale i prawny: *Większość krajów uznaje brak pracy za ważną przesłankę polityki zatrudnienia. Natomiast ryzyko braku pracy i świadczenia związane z bezrobociem są najczęściej przedmiotem regulacji ze strony systemu ubezpieczeń społecznych. Świadczenia z tytułu bezrobocia, przewidziane w tych systemach, wchodzą niejako w program ograniczania bezrobocia, chociaż z różnymi skutkami. Organizacyjnie ubezpieczenie od bezrobocia jest w wielu państwach powiązane z administracją pracy jako jeden ze środków walki z bezrobociem i łagodzenia jego skutków. Ochrona pracowników przed bezrobociem oraz łagodzenie jego skutków są realizowane w tych krajach za pomocą różnych instrumentów*³.

W kontekście Brexitu należy pamiętać o czterech swobodach: przepływu osób, towarów, usług i kapitału, z których mogą korzystać obywatele UE. Wynikające z nich prawa nie stanowią „praw nabytych”, a zatem zakres tych uprawnień jest całkowicie zależny od wyniku negocjacji między Unią Europejską a Zjednoczonym Królestwem.

Celem opracowania jest syntetyczne przedstawienie obecnego stanu brytyjskiego systemu zabezpieczenia społecznego w zakresie zabezpieczenia od bezrobocia. Trzeba przy tym wskazać, że „ubezpieczenie społeczne”, „ubezpieczenia społeczne” oraz „zabezpieczenie społeczne”, definiowane jako *całokształt środków i działań publicznych, za pomocą których społeczeństwo stara się chronić swoich członków przed groźbą niemożności zaspokojenia podstawowych, wspólnie uznanych za ważne, potrzeb*⁴ na drodze do realizacji idei takiej struktury społecznej, w której wszyscy będą korzystać z dobrobytu zgodnie z potencjałem sił

*produkcyjnych danego społeczeństwa*⁵, traktowane będą jako pojęcia tożsame⁶. Choć bowiem zarówno w literaturze przedmiotu, jak i w prawie rozróżnienie między tymi pojęciami występuje, to brak jest jednolitych ustaleń w tej kwestii.

Należy podkreślić, że zabezpieczenie od bezrobocia odnosi się do instrumentów ochrony przed bezrobociem i łagodzenia jego skutków w szerszym zakresie, podczas gdy ubezpieczenie na wypadek bezrobocia (ubezpieczenie od bezrobocia) jest specyficzną formą pomocy bezrobotnym, a zatem nie występuje we wszystkich państwach członkowskich Unii Europejskiej. Jest to bowiem jedna z dwóch koncepcji budowy systemu zasiłków dla bezrobotnych, oparta na składkach pracodawców albo pracodawców i pracowników, oraz repartycji. Drugą z nich stanowi rozwiązanie określane jako koncepcja zaopatrzeniowa/pomocowa⁷.

Trzeba też dodać, że ubezpieczenie od bezrobocia może mieć charakter nie tylko obowiązkowy – gdy stanowi część albo jest ściśle powiązane z systemem ubezpieczeń społecznych – ale i dobrowolny (np. w formie kas związkowych) oraz uzupełniający, wynikający raczej z układów zbiorowych pracy niż z przepisów prawa powszechnie obowiązującego⁸. Ma ono zapewnić bezrobotnym dochód oraz motywację do poszukiwania pracy. Pełni zatem dwie komplementarne, choć niekoniecznie kompatybilne funkcje⁹.

W doktrynie stwierdza się, że w państwach członkowskich UE w *praktyce występują na ogół rozwiązania mieszane*, co dotyczy m.in. Niemiec, Francji i Belgii¹⁰. Wymienia się jednak przykła-

³ G. Uścińska, *Ubezpieczenia społeczne i pomoc w razie bezrobocia w ustawodawstwach państw UE. Analiza porównawcza*, IPiSS, Warszawa 2011, s. 7.

⁴ Tak G. Szpor, *Ubezpieczenia w systemie zabezpieczenia społecznego* [w:] *System ubezpieczeń społecznych. Zagadnienia podstawowe*, red. G. Szpor, wyd. 5, Wydawnictwo LexisNexis, Warszawa 2009, s. 15.

⁵ I. Jedrasik-Jankowska, *Pojęcia i konstrukcje...*, s. 23.

⁶ Podobnie W. Szubert, *Studia z polityki społecznej*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1973, s. 229–230; J. Jończyk, *Prawo zabezpieczenia społecznego. Ubezpieczenia społeczne i zdrowotne. Bezrobocie i pomoc społeczna*, Kantor Wydawniczy „Zakamycze”, Kraków 2001, s. 70 i nast.; por. A.M. Świątkowski, *Europejskie prawo socjalne*, Dom Wydawniczy ABC, t. I–III, Warszawa 1998–2000, t. I, s. 55 i nast.

⁷ S. Golinowska, *Ochrona socjalna bezrobotnych w Polsce oraz w innych krajach*, Centrum Analiz Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa 1999, s. 13 i powołana tam literatura.

⁸ G. Uścińska, *Ubezpieczenia społeczne...*, s. 7–8.

⁹ Zob. np. S. Golinowska, *Ochrona socjalna...*, s. 6–7.

¹⁰ Ibidem, s. 13; G. Uścińska, *Ubezpieczenia społeczne...*, s. 129.

dy, w których jedna z powyższych koncepcji wyraźnie przeważa. Wśród takich państw znajduje się Zjednoczone Królestwo,¹¹ gdzie funkcjonuje *model bardziej zaopatrzeniowy*¹².

W tych spośród państw członkowskich UE, w których istnieje ubezpieczenie na wypadek bezrobocia, jest ono zasadniczo zapewniane przymusowo przez państwo. Zastosowanie takiej metody wynika z obawy, że pozostawienie inicjatywy w tym zakresie po stronie poszczególnych prywatnych podmiotów nieuchronnie *prowadziłoby do luk w zabezpieczeniu*¹³. Niemniej warto zauważyć, że w krajach takich jak Dania i Szwecja dopuszcza się korzystanie ze świadczeń z tego ubezpieczenia fakultatywnie, przy czym alternatywą są świadczenia z pomocy społecznej, charakteryzujące się rzeczą jasną znacznie mniejszym nasileniem funkcji motywacyjnej¹⁴.

W analizie brytyjskiego systemu zabezpieczenia społecznego należałoby jeszcze uwzględnić to, co jest w nim niestale, co wpisywałoby się w pojęcie jego zmiany czy też reformy¹⁵ różnych jego elementów (podsystemów)¹⁶. Procesy te zachodzą wskutek utrzymywania się, przekształcania i pojawiania trudnych do rozwiązania problemów społecznych, co przyjmuje formy, takie jak zmiany w dostępności i formach pracy zarobkowej, starzenie się ludności czy procesy unifikacyjne w zakresie problematyki socjalnej¹⁷.

Pod względem metodologicznym tekst opiera się na analizie aktów prawnych, doktryny i literatury przedmiotu, z zastosowaniem metody dogmatyczno-prawnej oraz analizy systemów, a także metody prawnoporównawczej oraz (pomocniczo) historyczno-prawnej.

Wpływ wskazanych czynników prawnych i politycznych, jak również czasu powstania tego opracowania powoduje, że obraz omawianego systemu zostanie uchwycony w specyficznym momencie, tj. w trakcie podejmowania rozstrzygnięć kończących proces negocjacyjny w ramach Brexitu, co niesie ze sobą możliwość uwzględnienia jedynie tych elementów, które są już znane.

Zabezpieczenie od bezrobocia w Zjednoczonym Królestwie

Organizacja i finansowanie

Podstawą prawną brytyjskich rozwiązań w zakresie zabezpieczenia społecznego w odniesieniu do bezrobocia są: ustawa o zabezpieczeniu społecznym (*Social Security Act*) z 1986 r., ustawa o składkach i świadczeniach z zabezpieczenia społecznego (*Social Security Contributions and Benefits Act*) z 1992 r. oraz ustawa o osobach poszukujących pracy (*Jobseekers Act*) z 1995 r.

Za zabezpieczenie społeczne, w tym od bezrobocia, odpowiada w Zjednoczonym Królestwie minister w randze członka gabinetu do spraw pracy i emerytur (*Secretary of State for Work and Pensions*), któremu bezpośrednio podlegają regionalne i lokalne centra (urzędy pracy (*Jobcentres Plus*))¹⁸.

Pod względem podmiotowym zabezpieczenie od bezrobocia obejmuje osoby w wieku produkcyjnym, co w Zjednoczonym Królestwie co do zasady oznacza mężczyzn do osiągnięcia wieku 65 lat oraz kobiety w wieku do 62 lat¹⁹ (choć faktyczny wiek przechodzenia na emeryturę jest niższy (w praktyce 63 lata)²⁰.

¹¹ Por. ibidem, s. 122–125 oraz w odniesieniu do pewnych podobieństw między brytyjskim systemem zabezpieczenia społecznego a systemem luksemburskim, będącym pod względem zabezpieczenia od bezrobocia chyba najczystszym przykładem „modelu zaopatrzeniowego” – s. 69–72, 130.

¹² Tak S. Golinowska, op. cit., s. 13.

¹³ Wywód za: G. Uścińska, *Ubezpieczenia społeczne...*, s. 7–8; zob. też np. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, *Praca i zasiłki dla bezrobotnych w UE*, Warszawa 2004, s. 22 i nast.

¹⁴ S. Golinowska, op. cit., s. 11 i powołana tam literatura.

¹⁵ Tak ibidem, s. 16–17.

¹⁶ Por. np. von Maydell B., Burchardt K., Henke K.-D., Leitner R., Muggels R., Quanta M., Rauhala P.-L., Verschrägen G., Żukowski M., *Enabling Social Europe*, Springer, Berlin 2006, s. 73 i nast.

¹⁷ Za: K. Piątek, *Przedmowa do wydania polskiego*, [w:] *Państwo socjalne w Europie. Historia – rozwój – perspektywy*, red. K. Kraus, T. Geisen, K. Piątek, tłum. M. Bratkowska-Zariczna, P. Zariczny, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2008, s. 24–25.

¹⁸ G. Uścińska, *Ubezpieczenia społeczne...*, s. 122.

¹⁹ Ibidem, s. 123.

²⁰ Wywód za: S. Kochskaemper, J. Pimpertz, *Live Long and Prosper? Demographic Change and the Implications of Europe's Pensions Crisis*, Wilfried Martens Centre for European Studies, Brussels 2015, s. 44–46.

Charakterystyka świadczeń

W doktrynie stwierdza się, że świadczenia są „racją bytu i istotą” systemu zabezpieczenia społecznego²¹. Świadczenia z zabezpieczenia społecznego dzielą się, zależnie od swego charakteru, na rzeczowe (np. opieka zdrowotna) oraz finansowe (pieniężne, np. zwrot kosztów opieki zdrowotnej, emerytury, renty, zasiłki dla bezrobotnych)²². Nie umniejszając znaczenia innych instrumentów ochrony przed bezrobociem i łagodzenia jego skutków wydaje się, że w ramach zabezpieczenia od bezrobocia najważniejszą rolę odgrywa jedynie drugi z tych rodzajów świadczeń (zasiłek dla bezrobotnych). W Zjednoczonym Królestwie znany jest pod nazwą *jobseeker's allowance*²³.

Istotną kwestię stanowi natomiast dostosowywanie wartości świadczeń pieniężnych do zmieniającej się sytuacji dochodowej społeczeństwa. Problemem jest tu spadek wartości nabywczej pieniądza, którego przyczyną jest ogólny wzrost poziomu cen, czyli inflacja²⁴, oraz różnice wartości między przeciętnym wynagrodzeniem a świadczeniem z ubezpieczenia. Trudności te w Zjednoczonym Królestwie próbuje się rozwiązywać przez waloryzację (ponowne ustalenie wartości) świadczeń względem cen towarów konsumpcyjnych drogą ich indeksacji (to jest dostosowania wartości nominalnej)²⁵.

Brytyjski system zabezpieczenia społecznego nie jest w pełni zuniformalizowany. W skład zapewnianego przezeń zabezpieczenia wchodzi zatem różnorodne programy²⁶. W ramach

zabezpieczenia bezrobotnych przez świadczenia pieniężne „zaopatrzeniowy” system brytyjski również przewiduje zróżnicowane rozwiązania.

1. Rozwiązania oparte na składkach płaconych przez pracodawców i pracowników (z ewentualnym wyłączeniem osób o bardzo wysokich albo bardzo niskich dochodach). Taki właśnie charakter ma zasiłek dla bezrobotnych, który jest finansowany ze składek pracodawcy i pracownika, uiszczanych w ramach ogólnej składki na zabezpieczenie społeczne, i wzrastających wraz z poziomem dochodów²⁷. Uprawnienie do tego zasiłku (w wysokości około 60–70 funtów szterlingów tygodniowo, wzrastającej wraz z wiekiem bezrobotnego) obowiązuje przez pół roku, po co najmniej dwóch latach uiszczania składki, z przyjęciem pewnego minimalnego limitu jej wysokości oraz uwzględnieniem innych uzyskiwanych dochodów²⁸. „Powierzchowne podobieństwo” uzyskiwanych z tego tytułu „równych, niskich” świadczeń do rozwiązań funkcjonujących w ramach systemów typu „bismarckowskiego” (to jest opartych na składkach płaconych przez ubezpieczonych pracowników) jest niwelowane m.in. przez zryczałtowany charakter zasiłku²⁹.

2. Rozwiązania oparte na kryterium dochodu (*means-tested*). Tego typu świadczeniem jest nieskładkowy zasiłek dla bezrobotnych³⁰. Zasiłek jest bezterminowy, w wysokości uzależnionej od wieku i sytuacji rodzinnej bezrobotnego, finansowany z budżetu państwa

²¹ G. Uścińska, *Świadczenia z zabezpieczenia społecznego w regulacjach międzynarodowych i polskich*, IPiSS, Warszawa 2005, s. 34 i powołana tam literatura.

Za: ibidem, s. 78 i nast. oraz powołaną tam literaturą; G. Uścińska, *Zabezpieczenie społeczne...*, s. 287 i nast.

²³ W. Szubert, op. cit., s. 235 i nast.; T. Bińczycka-Majewska, *Koordinacja polskiego systemu emerytalnego. W perspektywie członkostwa Polski w Unii Europejskiej*, „Przegląd Ubezpieczeń Społecznych i Gospodarczych” 2001, nr 2, s. 13.

²⁴ Zob. np. J. Koćwin, *Inflacja*, [w:] *Leksykon polityki gospodarczej*, red. U. Kalina-Prasznic, wyd. 2, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2005, s. 87 i nast.

²⁵ Za: J. Koćwin, op. cit., s. 86; por. I. Jedrasik-Jankowska, *Pojęcia i konstrukcje...*, s. 154–159; G. Uścińska, *Waloryzacja świadczeń we współczesnych systemach zabezpieczenia społecznego*, „Ubezpieczenia Społeczne. Teoria i Praktyka” 2016, nr 1, s. 3 i nast.

²⁶ Wywód za: T. Scharf, *Polityka społeczna w Wielkiej Brytanii: od ustawy o ubogich do „trzeciej drogi”*, [w:] K. Kraus, T. Geisen, K. Piątek (red.), *Państwo socjalne w Europie. Historia – rozwój – perspektywy*, tłum. M. Bratkowska-Zariczna, P. Zariczny, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2008, s. 72 i nast.

²⁷ Por. G. Uścińska, *Ubezpieczenia społeczne...*, s. 133, 135.

²⁸ Ibidem, s. 123–124, 137; por. np. S. Golinowska, op. cit., s. 16.

²⁹ Wywód za: T. Scharf, op. cit., s. 72–73 i powołaną tam literaturą.

³⁰ Manning N., *Mutual admiration? OECD advice to the UK*, [w:] K. Armingeon, M. Beyeler (ed.), *The OECD and European welfare states*, Edward Elgar, Cheltenham-Northampton 2004, s. 204–205.

i przewidziany dla osób, które nie posiadają uprawnienia do zasiłku składowego³¹.

3. Rozwiązanie skierowane do określonych kategorii osób. Taki charakter posiada zapomoga dla bezrobotnych (czy ściślej rzecz biorąc dla poszukujących pracy), którzy wyczerпали inne możliwości zabezpieczenia od bezrobocia, finansowana z budżetu państwa³².

Powyższe rozwiązania oznaczają, że na zabezpieczenie od bezrobocia w Zjednoczonym Królestwie składa się cały wachlarz różnorodnych i komplementarnych świadczeń z zabezpieczenia społecznego.

Nie tylko składowy zasiłek dla bezrobotnych, ale i pozostałe świadczenia pieniężne wypłacane są w zryczałtowanej wysokości, po okresie wyczekiwania krótszym niż w Polsce (trzy dni). Osobą uprawnioną do uzyskiwania zasiłku dla bezrobotnych jest mieszkaniec Zjednoczonego Królestwa, który złożył w tej sprawie wniosek do właściwego centrum pracy, do którego dyspozycji pozostaje, a który jednocześnie nie utracił pracy w wyniku własnej decyzji lub strajku, jest zdolny i gotowy do podjęcia pracy (jak również nie jest zatrudniony w wymiarze przekraczającym 16 godzin tygodniowo albo nie studiuje w pełnym wymiarze czasu), której aktywnie szuka (lub równie aktywnie stara się podjąć działalność gospodarczą), w tym przez zawarcie z przedstawicielem centrum pracy porozumienia na ten temat, określającego kroki do podjęcia w ramach zindywidualizowanego programu³³.

Zaledwie w kilku państwach członkowskich UE zasiłek dla bezrobotnych nie podlega opodatkowaniu (nie należy do nich ani Zjednoczone Królestwo, ani Polska). W Zjednoczonym Królestwie brak uzasadnionej przyczyny rezygnacji z pracy, odrzucenie lub zignorowanie proponowanej oferty pracy lub szkolenia. Również utrata przyjętej pracy z przyczyn dyscyplinarnych skutkuje zastosowaniem sankcji

w postaci zawieszenia prawa do zasiłku dla bezrobotnych na okres od tygodnia aż do pół roku³⁴.

Ewolucja

Wśród działań reformatorskich podejmowanych w omawianym zakresie w Zjednoczonym Królestwie należy wspomnieć o przeprowadzonej w 1986 r. zasadniczej zmianie w obowiązującym ustawodawstwie, która ograniczała zabezpieczenie społeczne do świadczeń zupełnie podstawowych³⁵. W odniesieniu do kwestii ewolucji zabezpieczenia przed bezrobociem warto również przytoczyć ogólniejsze twierdzenie doktryny, że daje się zaobserwować *zmianę regulacji w systemach ubezpieczenia na wypadek bezrobocia w państwach członkowskich Unii Europejskiej* [...], a organizacja, sposoby finansowania oraz zasady przyznawania świadczeń przechodzą znaczące zmiany dostosowane do sytuacji na rynku pracy³⁶.

Omówione poprzednio „utrudnienia” dla świadczeniobiorców dają się opisać jako efekt reform ograniczających zakres zabezpieczenia społecznego, wskutek czego dostarczającego bezrobotnym świadczeń „relatywnie niskich”³⁷. Poniękad paradoksalnie jest to rozwiązanie podobne do istniejących w systemie niemieckim, a także francuskim. Z kolei proces finansowania zasiłku składowego (składka niewyodrębniona z całości składek na ubezpieczenie społeczne) przebiega podobnie jak w Belgii. Porównawczo warto jednak również odnotować, że gwarantowany minimalny dochód (*Guaranteed Minimum Income – GMI*), na którym oparty jest system belgijski, w Zjednoczonym Królestwie może pełnić jedynie rolę pomocniczą³⁸.

Zmiany w omawianym zakresie brytyjskiego systemu zabezpieczenia społecznego wymykają się jednoznaczny kwalifikacjom. W ostatecznym rozrachunku podkreśla się jednak rozstrzygający charakter przeprowadzanych

³¹ Za: G. Uścińska, *Ubezpieczenia społeczne...*, s. 122 i nast.

³² Ibidem, s. 125; T. Scharf, op. cit., s. 73–74.

³³ Wywód za: G. Uścińska, *Ubezpieczenia społeczne...*, s. 123–124, 140–142.

³⁴ Za: ibidem, s. 124–125, 133.

³⁵ Por. B. von Maydell et al., op. cit., s. 218.

³⁶ Tak G. Uścińska, *Ubezpieczenia społeczne...*, s. 129.

³⁷ Tak S. Golinowska, op. cit., s. 20.

³⁸ Za: ibidem, s. 15, 18–19.

reform (obok innych czynników) dla znaczącego i trwałego wzrostu zatrudnienia (umożliwiającego przecież dalsze funkcjonowanie omawianego systemu) w Zjednoczonym Królestwie³⁹.

Rozstrzygnięcia negocjacyjne – prawo a polityka

Prawo pierwotne Unii Europejskiej uznaje prawo każdej osoby legalnie przebywającej na terytorium danego państwa członkowskiego UE do zabezpieczenia społecznego i pomocy społecznej w przypadkach, takich jak: macierzyństwo, choroba, wypadek, niezdolność do samodzielnej egzystencji, starość i bezrobocie w formie świadczeń i przywilejów zgodnie z przepisami prawa UE i jej państw członkowskich (art. 34 Karty praw podstawowych UE)⁴⁰. Jednak status Polaków przebywających w Zjednoczonym Królestwie wynika z wielu aktów prawa wtórnego Unii Europejskiej, a nie prawa pierwotnego.

Z chwilą wystąpienia Zjednoczonego Królestwa z Unii Europejskiej wszystkie akty prawa UE przestaną obowiązywać na jego terytorium. A zatem wszystkie uprawnienia wynikające z aktów prawa wtórnego⁴¹ (w tym emerytalne i do innych świadczeń z zabezpieczenia społecznego) będą musiały być przedmiotem negocjacji w ramach Brexitu. Stanowisko negocjacyjne przyjęte przez Radę Unii Europejskiej 22 maja 2017 r. potwierdziło, że UE traktuje prawa obywateli swoich państw członkowskich zamieszkałych w Zjednoczonym Królestwie pryncypialnie, zdecydowanie domagając się ich pełnego poszanowania, z uwzględnieniem prawa stałego pobytu⁴² (a w konsekwencji dostępu do m.in. zabezpieczenia społecz-

nego). Tego samego (dostępu do wszystkich usług publicznych) domagał się Rząd Jej Królewskiej Mości w swoim wstępnym stanowisku negocjacyjnym w odniesieniu do obywateli brytyjskich przebywających w pozostałych państwach członkowskich UE, co racjonalnie rzecz ujmując wydawałoby się tworzyć dobre podstawy do znalezienia porozumienia w tej kwestii⁴³. Jednak stanowisko rządu brytyjskiego nie wspominało o wzajemności w zakresie praw obywateli pozostałych państw członkowskich Unii Europejskiej oraz zakładało zniesienie swobody przepływu osób⁴⁴.

We wrześniu 2017 r. rząd brytyjski stwierdził, że jego celem jest wynegocjowanie około dwuletniego okresu przejściowego po wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa z Unii Europejskiej, podczas którego pozostawałoby ono częścią jednolitego rynku. Przekłada się to na konieczność uznawania jurysdykcji Trybunału Sprawiedliwości UE (TSUE) na terytorium Zjednoczonego Królestwa.

28 lutego 2018 r. Komisja Europejska przedstawiła tekst (pierwotny) porozumienia o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa z Unii Europejskiej⁴⁵, który w częściowo zmienionej i wzajemnie uzgodnionej treści (tekst aktualny) przedstawiony został ponownie przez przedstawicieli (negocjatorów) obu stron 19 marca 2018 r.⁴⁶ Po kilku miesiącach dalszych rozmów, mających na celu rozstrzygnięcie m.in. ważnej kwestii statusu granicy brytyjsko-irlandzkiej, strony zawarły 14 listopada 2018 r. porozumienie, którego ostateczny projekt został zaakceptowany przez Rząd Jej Królewskiej Mości oraz Radę Europejską jeszcze w tym samym miesiącu, ale którego procedura ratyfikacyjna w parlamentach dopiero się rozpoczęła⁴⁷.

³⁹ Tak np. J. Vartiainen, *The future of the European welfare states: the intriguing role of demography?*, „European View” 2017, No. 1, s. 134.

⁴⁰ Por. np. N. Gundt, *EU activation policy and its effects on the fundamental social right to work*, „European Journal of Social Law” 2013, No. 2, s. 147 i nast.

⁴¹ Fernández Tomás A., López Garrido D., *The impact and consequences of Brexit on acquired rights of EU citizens living in the UK and British citizens living in the EU-27*, European Parliament, Brussels 2017, s. 22–23, 44–49.

⁴² http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-1405_pl.htm, pobrano 23.09.2017.

⁴³ Por. np. A. Fernández Tomás, D. López Garrido, op. cit., s. 55, 60.

⁴⁴ Zob. np. ibidem, s. 55–56.

⁴⁵ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/draft_withdrawal_agreement.pdf, pobrano 28.02.2018.

⁴⁶ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/draft_agreement_coloured.pdf, pobrano 19.03.2018.

⁴⁷ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/draft_withdrawal_agreement_0.pdf, pobrano 14.11.2018; <https://www.bbc.co.uk/news/amp/uk-politics-46188790>, pobrano 15.11.2018; <http://www.consilium.europa.eu/media/37103/25-special-euco-final-conclusions-en.pdf>, pobrano 25.11.2018.

Na podstawie ostatecznego projektu porozumienia obywatele Unii Europejskiej (jej państw członkowskich – art. 2 lit. (c) porozumienia) przebywający na terytorium Zjednoczonego Królestwa w chwili jego wystąpienia z UE (tj. tym przypadku z końcem okresu przejściowego, ustalonym na dzień 31 grudnia 2020 r. – art. 2 lit. (e) w zw. z art. 126), jak również członkowie ich rodzin, w tym niepoślubieni jeszcze małżonkowie, partnerzy życiowi oraz nienarodzone jeszcze dzieci, otrzymali gwarancje utrzymania prawa stałego pobytu (art. 9–10; art. 17 ust. 2; art. 22; można w tym miejscu wskazać, że pięć lat nieprzerwanego stałego pobytu stanowi przesłankę uzyskania obywatelstwa brytyjskiego). Gwarancjom tym mogła zagrozić jedynie ponad pięcioletnia nieobecność na terytorium Zjednoczonego Królestwa (art. 15 ust. 3), a i to jedynie w przypadkach nieuzyskania tego prawa przed wystąpieniem tego państwa z Unii (art. 11 zd. 2).

Można to zinterpretować jako faktyczną kontynuację obowiązywania w Zjednoczonym Królestwie dyrektywy nr 2004/38/WE⁴⁸, do której liczne odwołania znalazły się w treści porozumienia, w tym w szczególności w art. 13 oraz 18–19 traktujących o prawie stałego pobytu oraz wydawaniu dokumentów tożsamości.

Pogląd taki jest uzasadniony również w kontekście zakazu nałożenia obowiązku wizowego (z wyjątkiem, w pewnych przypadkach, członków rodzin, jednak bezpłatnie i w ramach uproszczonej procedury – art. 14) oraz możliwości „dokończenia” okresu legalnego pobytu rozpoczętego przed wystąpieniem Zjednoczonego Królestwa z UE celem uzyskania prawa stałego pobytu (art. 16 w zw. z art. 15 ust. 1 zd. 2). Jeden z nielicznych wyjątków od zasady równego traktowania wszystkich obywateli, wyrażonej w art. 23 porozumienia, stanowi

zniesienie umożliwienia dostępu do świadczeń z pomocy społecznej dla osób przebywających na terytorium danego państwa do trzech miesięcy lub z zamiarem poszukiwania pracy, a przed jej znalezieniem (art. 23 ust. 2). Co do zasady bowiem przewiduje się całkowity zakaz dyskryminacji, w tym w szczególności w odniesieniu do pracowników, pod względem warunków pracy i płacy, włącznie z prawem do uzyskania takiej samej pomocy ze strony urzędu pracy (art. 24 ust. 1 lit. (c) porozumienia).

Konsekwencją takiego ujęcia praw obywateli jest faktyczne przedłużenie obowiązywania w Zjednoczonym Królestwie przepisów o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (przewidziane w art. 30–35, czyli postanowieniach częściowo wprowadzonych do porozumienia dopiero w trakcie jego negocjacji). Porozumienie stwierdza (art. 36 ust. 1), że obejmie to także przypadki zmiany treści stosownych aktów prawa wtórnego UE (rozporządzenie nr 883/2004/WE oraz rozporządzenie nr 987/2009/WE)⁴⁹ dokonane już po wystąpieniu tego państwa z Unii.

Przewidziano wprawdzie wyjątki od zasady sformułowanej powyżej (art. 36 ust. 2), lecz jedynie w przypadku zmiany zakresu przedmiotowego rozporządzenia nr 883/2004/WE (jego art. 3) oraz dla świadczeń pieniężnych, które po dniu wystąpienia Zjednoczonego Królestwa z Unii Europejskiej zmieniają swój status pod względem przenaszalności (możliwości wykorzystania podczas pobytu w innym państwie) lub jej ograniczenia w czasie. W odniesieniu do takich przypadków wspólna komisja powołana przez strony dla realizacji porozumienia (jej powstanie przewiduje jego art. 164) może bowiem rozstrzygnąć inaczej w ciągu sześciu miesięcy od powiadomienia przez UE o zmianie przepisów.

⁴⁸ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2004/38/WE z 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium Państw Członkowskich, zmieniająca rozporządzenie nr 1612/68/EWG i uchylająca dyrektywy nr 62/22/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG i 93/96/EWG (Dz. U. L 158 z 30.4.2004, s. 77 z późn. zm.).

⁴⁹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 883/2004/WE z 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. U. L 166 z 30.4.2004, s. 1 z późn. zm.); rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 987/2009/WE z 16 września 2009 r. dotyczące wykonywania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 883/2004/WE z 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. U. L 284 z 30.10.2009, s. 1 z późn. zm.).

Ukształtowanie treści porozumienia w ten sposób umożliwiłoby zatem, w znaczącym zakresie, faktyczne dalsze obowiązywanie omawianych przepisów prawa UE na terytorium Zjednoczonego Królestwa już po jego wystąpieniu z Unii.

Uzupełnieniem omawianych uprawnień jest utrzymanie w mocy przepisów korzystniejszych dla obywatela niż te przewidziane w porozumieniu (art. 38, gdzie mowa jest również konkretnie o prawach przysługujących osobom przekraczającym granicę brytyjsko-irlandzką), zasada dożywotniego obowiązywania praw danego obywatela (art. 39) oraz zobowiązanie stron porozumienia do szerokiego informowania o treści zawartego porozumienia (art. 37).

Obywatele będą się mogli bezpośrednio powoływać na tekst porozumienia (art. 4 ust. 1 zd. 2; art. 17 ust. 1), który obie strony będą musiały interpretować w ten sam sposób, w szczególności z uwzględnieniem orzecznictwa TSUE (art. 4 ust. 3–5). Uprawnienia tego ostatniego zostały zatem stosownie zdefiniowane (por. w szczególności art. 86–91), włącznie z możliwością zadawania w przyszłości (w okresie do ośmiu lat po wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa z Unii) pytań prejudycjalnych przez sądy w Zjednoczonym Królestwie w sprawach dotyczących porozumienia w zakresie praw obywateli (art. 151) oraz ustanowieniem kognicji TSUE w sprawach sporów o prawo, przedłożonych przez wspólną komisję (art. 174).

Zjednoczone Królestwo ma również ustanowić niezależny organ dla monitorowania wdrażania i stosowania postanowień porozumienia dotyczących praw obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej (art. 159). Ich wejście w życie ma nastąpić dopiero z początkiem 2021 r. (art. 185 zd. 4; art. 132 ust. 1 przewiduje, że okres przejściowy może zostać

przedłużony, jednak w praktyce nie dłużej niż do końca 2022 r.), co skądinąd ostatecznie przypieczętowałyby obowiązywanie w Zjednoczonym Królestwie przed tą datą prawa Unii Europejskiej (art. 127 ust. 1 zd. 1).

Nie dziwi zatem, że opiniotwórcze źródło dziennikarskie już wkrótce po przedstawieniu wstępnie uzgodnionego projektu porozumienia opisało Brexit jako „historię kapitulacji Londynu” wobec żądań UE, podając zagadnienie praw obywateli jako jeden z koronnych argumentów dowodzących prawdziwości tak postawionej tezy⁵⁰. Oceny tej nie może zmienić fakt, że prawa takie uzyskają także obywatele brytyjscy przebywający w Unii, skoro jednym z czołowych argumentów na rzecz Brexitu było zakończenie „niekontrolowanej imigracji” m.in. z jej terytorium⁵¹.

Podsumowanie

Podsumowując powyższe analizy, można wyrazić nadzieję, że Brexit zakończy się zawarciem między Zjednoczonym Królestwem a Unią Europejską porozumienia, o którym mówi art. 50 TUE, uwzględniającego tą złożoność w sposób możliwy do zaakceptowania przez wszystkich zainteresowanych⁵². Na podstawie dotychczasowych negocjacji, których przebieg wykluczył uczestnictwo Zjednoczonego Królestwa po zakończeniu okresu przejściowego nie tylko w jednolitym rynku, ale i w unii celnej⁵³, można założyć, że jego model współpracy z Unią Europejską będzie specyficzny, odmienny od wszystkich innych tego rodzaju sytuacji, mimo pewnych podobieństw do nich. Strony muszą bowiem ten model wypracować nie tylko w efekcie omawianego porozumienia, ale i następnego (mającego zostać zawartym przez UE tak jak z innymi państwami niewchodzącymi w jej skład), szczególnie ustalającego wzajemne stosunki⁵⁴. (W tym kontekście przewodniczący Rady Europejskiej

⁵⁰ <https://www.politico.eu/article/brexit-trade-customs-union-theresa-may-a-managed-surrender/>, pobrano 23.03.2018; <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/brexit-historia-kapitulacji-londynu-komentarz-komentarz/4gtrmx9>, pobrano 25.03.2018.

⁵¹ Por. np. A. Fernández Tomás, D. López Garrido, op. cit., s. 47; J. Vartiainen, op. cit., s. 135.

⁵² Tak A. Fernández Tomás, D. López Garrido, op. cit., s. 53, 60.

⁵³ <http://www.polishexpress.co.uk/brexit-brytyjski-rzad-podkresla-ze-wielka-brytania-opusci-unie-celna>, pobrano 23.04.2018.

⁵⁴ J. Martonyi, op. cit., s. 6–11.

Donald Tusk stwierdził, że możliwa jest tylko „umowa o wolnym handlu”⁵⁵, zaś wkrótce potem, 23 marca 2018 r., Rada Europejska przyjęła stanowisko negocjacyjne podkreślające m.in. niepodzielność „czterech swobód”⁵⁶).

Zawarcie takiego porozumienia wydaje się najlepszym zakończeniem rozpoczętego już procesu wystąpienia Zjednoczonego Królestwa z Unii Europejskiej. Byłoby ono w każdym razie lepsze niż (również przewidziany w art. 50 TUE) jego brak⁵⁷. W związku z utrzymującą się niepewnością co do wyniku negocjacji wciąż pojawiają się bowiem liczne spekulacje na ten temat. Twierdzenia, że *Unia Europejska musi być gotowa na brak porozumienia z Londynem*⁵⁸ nie są tylko figurą retoryczną, o czym przypomina nadal nierozwiązana kwestia granicy Zjednoczonego Królestwa z Republiką Irlandzką⁵⁹.

Mimo zapewnień brytyjskiej premier, że wszyscy obywatele UE (w tym w szczególności Polacy) mogą pozostać w Zjednoczonym Królestwie po jego wystąpieniu z Unii⁶⁰, nadal trafnie podkreśla się, że np. osoby społecznie wykluczone mogą nie zostać zabezpieczone takim postawieniem sprawy⁶¹, a można także wskazać na ujawnione niedawno niedociągnięcia władz brytyjskich wobec mieszkańców niektórych dawnych kolonii Korony⁶².

Mimo to racjonalny wydaje się optymizm w kwestii zawarcia porozumienia uwzględniającego utrzymanie praw posiadanych dotychczas przez obywateli państw członkowskich UE przebywających w Zjednoczonym Królestwie po jego wystąpieniu z Unii. Brak takiego porozumienia oznaczałby, że skutki Brexitu szczególnie boleśnie odczułyby państwa Europy Środkowo-Wschodniej, w tym Polska⁶³.

LITERATURA

- Bartholomew J., *The Welfare of Nations*, Biteback Publishing, London 2015.
- Bińczycka-Majewska T., *Koordinacja polskiego systemu emerytalnego. W perspektywie członkostwa Polski w Unii Europejskiej*, „Przegląd Ubezpieczeń Społecznych i Gospodarczych” 2001, nr 2.
- Fernández Tomás A., López Garrido D., *The impact and consequences of Brexit on acquired rights of EU citizens living in the UK and British citizens living in the EU-27*, European Parliament, Brussels 2017.
- Golinowska S., *Ochrona socjalna bezrobotnych w Polsce oraz w innych krajach*, Centrum Analiz Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa 1999.
- Gundt N., *EU activation policy and its effects on the fundamental social right to work*, „European Journal of Social Law” 2013, No. 2.
- Jędrasik-Jankowska I., *Pojęcia i konstrukcje prawne ubezpieczenia społecznego*, wyd. 6, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2014.
- Jończyk J., *Prawo zabezpieczenia społecznego. Ubezpieczenia społeczne i zdrowotne. Bezrobocie i pomoc społeczna*, Kantor Wydawniczy „Zakamycze”, Kraków 2001.
- Kochskaemper S., Pimpertz J., *Live Long and Prosper? Demographic Change and the Implications of Europe's Pensions Crisis*, Wilfried Martens Centre for European Studies, Brussels 2015.
- Koćwin J., *Inflacja*, [w:] *Leksykon polityki gospodarczej*, red. U. Kalina-Prasznic, wyd. 2, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2005.
- Manning N., *Mutual admiration? OECD advice to the UK*, [w:] K. Armingeon, M. Beyeler (red.), *The OECD and European welfare states*, Edward Elgar, Cheltenham-Northampton 2004.
- Martonyi J., *Brexit. Brexit?, Wilfried Martens Centre for European Studies*, Brussels 2017.
- von Maydell B., Burchardt K., Henke K.-D., Leitner R., Muggels R., Quanta M., Rauhala P.-L., Verschraegen G., Żukowski M., *Enabling Social Europe*, Springer, Berlin 2006.
- MPiPS, *Praca i zasiłki dla bezrobotnych w UE*, Warszawa 2004.

⁵⁵ <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/donald-tusk-z-wielka-brytania-mozliwa-tylko-umowa-o-wolnym-handlu/qk9vx9m>, pobrano 07.03.2018.

⁵⁶ <http://www.consilium.europa.eu/en/meetings/european-council/2018/03/22-23/>, pobrano 23.03.2018; por. J. Martonyi, op. cit., s. 11-13.

⁵⁷ Powyższy wywód za: A. Fernández Tomás, D. López Garrido, op. cit., s. 55–56, 60-61; J. Martonyi, op. cit., s. 6–11.

⁵⁸ <http://www.pap.pl/aktualnosci/news,1394392,barnier-w-sprawie-brexitu-ue-musi-byc-gotowa-na-brak-porozumienia-z-londynem.html>, pobrano 30.04.2018.

⁵⁹ <https://wbi.onet.pl/ue-ostrzega-od-marca-postepy-w-negocjacjach-w-sprawie-brexitu-sa-niewielkie/rzp2xxv>, pobrano 14.05.2018.

⁶⁰ <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/theresa-may-polscy-obywatele-moga-zostac-mimo-brexitu/m0es1fe>, pobrano 12.04.2018.

⁶¹ <https://www.standard.co.uk/news/politics/thousands-of-eu-nationals-at-risk-of-losing-legal-status-after-brexit-report-warns-a3811856.html>, pobrano 12.04.2018.

⁶² <http://www.bbc.com/news/uk-politics-44044941>, pobrano 8.05.2018.

⁶³ J. Martonyi, op. cit., s. 17–18.

- Piątek K., *Przedmowa do wydania polskiego*, [w:] *Państwo socjalne w Europie. Historia – rozwój – perspektywy*, red. K. Kraus, T. Geisen, K. Piątek, tłum. M. Bratkowska-Zariczna, P. Zariczny, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2008.
- Scharf T., *Polityka społeczna w Wielkiej Brytanii: od ustawy o ubogich do „trzeciej drogi”*, [w:] K. Kraus, T. Geisen, K. Piątek (red.), *Państwo socjalne w Europie. Historia – rozwój – perspektywy*, tłum. M. Bratkowska-Zariczna, P. Zariczny, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2008.
- Szpor G., *Ubezpieczenia w systemie zabezpieczenia społecznego*, [w:] G. Szpor. (red.), *System ubezpieczeń społecznych. Zagadnienia podstawowe*, wyd. 5, Wydawnictwo LexisNexis, Warszawa 2009.
- Szubert W., *Studia z polityki społecznej*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1973.
- Świątkowski A.M., *Europejskie prawo socjalne*, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 1998–2000, t. I–III.
- Uścińska G., *Ryzyko jako przesłanka ochrony w systemie zabezpieczenia społecznego*, „Polityka Społeczna” 2013, nr 11–12.
- Uścińska G., *Świadczenia z zabezpieczenia społecznego w regulacjach międzynarodowych i polskich*, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa 2005.
- Uścińska G., *Ubezpieczenia społeczne i pomoc w razie bezrobocia w ustawodawstwach państw UE. Analiza porównawcza*, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa 2011.
- Uścińska G., *Waloryzacja świadczeń we współczesnych systemach zabezpieczenia społecznego*, „Ubezpieczenia Społeczne. Teoria i Praktyka” 2016, nr 1.
- Uścińska G., *Zabezpieczenie społeczne osób korzystających z prawa do przemieszczania się w Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2013.
- Vartiainen J., *The future of the European welfare states: the intriguing role of demography?*, „European View” 2017, No. 1.

STRONY INTERNETOWE

- <https://kobieta.onet.pl/zdrowie/psychologia/nie-jestesmy-cwaniakami-na-brytyjskim-socjalu-polskie-rodziny-w-uk/d9r2d07>, pobrano 21.04.2017.
- <http://wiadomosci.onet.pl/swiat/brytyjski-urzed-statystyczny-ponad-milion-polakow-w-wielkiej-brytanii/sslqs6g>, pobrano 24.08.2017.
- http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-1405_pl.htm, pobrano 23.09.2017.
- <http://www.polishexpress.co.uk/rekordowo-wysoka-liczba-zatrudnionych-w-uk-bezrobocie-spadlo-do-najnizszego-poziomu-od>, pobrano 24.01.2018.
- <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/theresa-may-po-brexicie-zmieni-sie-sytuacja-przybyszow-z-panstw-ue/12jw1yy>, pobrano 1.02.2018.
- <http://www.polishexpress.co.uk/liczba-bezrobotych-w-uk-rosnie-najszybciej-od-pieciu-lat>, pobrano 21.02.2018.
- <http://www.pap.pl/aktualnosci/news,1307995,barnier-trzeba-przyspieszyc-rozmowy-ws-brexitu-wiele-spraw-nierozwiazanych.html>, pobrano 28.02.2018.
- https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/draft_withdrawal_agreement.pdf, pobrano 28.02.2018. <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/donald-tusk-z-wielka-brytania-mozliwa-tylko-umowa-o-wolnym-handlu/qk9vx9m>, pobrano 7.03.2018.
- <http://www.bbc.co.uk/news/business-15127835>, pobrano 13.03.2018.
- https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/draft_agreement_coloured.pdf, pobrano 19.03.2018.
- <http://www.pap.pl/aktualnosci/news,1335671,barnier-jest-znacznym-postep-w-rozmowach-o-brexicie.html>, pobrano 19.03.2018.
- <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/przelom-w-rozmowach-o-brexicie-dobre-wiesci-dla-polakow-na-wyspach/fm8pqxl>, pobrano 20.03.2018.
- <http://www.consilium.europa.eu/en/meetings/european-council/2018/03/22-23/>, pobrano 23.03.2018.
- <https://www.politico.eu/article/brexit-trade-customs-union-theresa-may-a-managed-surrender/>, pobrano 23.03.2018.
- <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/brexit-historia-kapitulacji-londynu-komentarz-komentarz/4gtrmx9>, pobrano 25.03.2018.
- <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/theresa-may-polscy-obywatele-moga-zostac-mimo-brexitu/m0es1fe>, pobrano 12.04.2018.
- <https://www.standard.co.uk/news/politics/thousands-of-eu-nationals-at-risk-of-losing-legal-status-after-brexit-report-warns-a3811856.html>, pobrano 12.04.2018.
- <http://www.polishexpress.co.uk/brexit-brytyjski-rzad-podkresla-ze-wielka-brytania-opusci-unie-celna>, pobrano 23.04.2018.
- <http://www.pap.pl/aktualnosci/news,1394392,barnier-w-sprawie-brexitu-ue-musi-byc-gotowa-na-brak-porozumienia-z-londynem.html>, pobrano 30.04.2018.
- <http://www.bbc.com/news/uk-politics-44044941>, pobrano 8.05.2018.
- <https://wbi.onet.pl/ue-ostrzega-od-marca-postepy-w-negocjacjach-w-sprawie-brexitu-sa-niewielkie/rzp2xxv>, pobrano 14.05.2018.

AKTY PRAWNE

- Karta Praw Podstawowych UE (KPP) z 7 grudnia 2000 r. (tekst jedn. Dz. U. C 202 z 7.6.2016, s. 398).
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 883/2004/WE z 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. U. L 166 z 30.4.2004, s. 1 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 987/2009/WE z 16 września 2009 r. dotyczące wykonywania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 883/2004/WE z 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. U. L 284 z 30.10.2009, s. 1 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 492/2011 z 5 kwietnia 2011 r. w sprawie swobodnego przepływu pracowników wewnątrz Unii (Dz. U. L 141 z 27.5.2011, s. 1).
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2004/38/WE z 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium Państw Członkowskich, zmieniająca rozporządzenie nr 1612/68/EWG i uchylająca dyrektywy nr 62/22/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG i 93/96/EWG (Dz. U. L 158 z 30.4.2004, s. 77 z późn. zm.).

Ustawa o zabezpieczeniu społecznym (*Social Security Act*) z 1986 r.

Ustawa o składkach i świadczeniach z zabezpieczenia społecznego (*Social Security Contributions and Benefits Act*) z 1992 r.

Ustawa o prawach człowieka (*Human Rights Act*) z 1998 r.

Ustawa o osobach poszukujących pracy (*Jobseekers Act*) z 1995 r.

Rozporządzenie ministra spraw wewnętrznych (*Secretary of State for the Home Department*) – Przepisy imigracyjne dotyczące Europejskiego Obszaru Gospodarczego (*Immigration (European Economic Area) Regulations*) z 2006 r.

‘We’re no idle-loafers on the British dole’. Brexit and the social security of Poles in the United Kingdom – example of protection from unemployment

PAWEŁ KALETĄ
European Parliament

SUMMARY: *Withdrawal of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland from the European Union (Brexit) will definitely, and in various manners, influence the situation of Poles residing there. Rights, which they currently enjoy, do not possess the status of ‘acquired rights’ under international law and have, in consequence, become subject to Brexit negotiations between the UK and the EU. It is therefore worthwhile to analyse the situation of Poles in the United Kingdom from the point of view of their social rights in particular. The article synthetically presents therefore the current state of the British social security system in this context, focusing on the example of protection from unemployment. It has been written at a time, when guarantees of preservation of the rights in question have already been formally put forward, but their practical implementation is still dependent on the overall result of the EU-UK negotiations, and a still possible lack of agreement between the parties would definitely bring adverse consequences for these rights.*

KEY WORDS: *Brexit, social rights, social security, unemployment*